

О. Т. Мазурчук – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри здоров'я і фізичної культури Волинського національного університету імені Лесі Українки;
О. В. Амброзяк – студентка факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сфери фізичної культури і спорту на Волині

Роботу виконано на кафедрі здоров'я і фізичної культури ВНУ ім. Лесі Українки

Ідеться про головні тенденції розвитку сфери фізичної культури і спорту на Волині. Також виділено основні проблеми її функціонування та перспективи розвитку в межах цього регіону.

Ключові слова: сфера фізичної культури та спорту, спортивні школи, інфраструктура.

Мазурчук О. Т., Амброзяк О. В. Современное состояние и перспективы развития сферы физической культуры и спорта на Волини. Говорится о главных тенденциях развития сферы физической культуры и спорта на Волини. Выделено основные проблемы ее функционирования и перспективы развития в рамках этого региона.

Ключевые слова: сфера физической культуры и спорта, спортивные школы, инфраструктура.

Mazurchuk O. T., Ambrozyak O. V. The Current State, Problems and Perspectives of the Physical Training and Sports Sphere Development in the Volyn Region. The article deals with the main trends of the physical training and sports sphere development in the Volyn region. The main problems of its functioning and perspectives of the development within the region are determined.

Key words: sphere of physical training and sports, sport schools, infrastructure.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Конституційним правом закріплена можливість громадян України задовольняти потреби у фізичному розвитку, що можуть бути реалізовані у сфері фізичної культури і спорту. За час соціально-економічних змін у країні спостерігається недооцінювання державою і суспільством оздоровчої, виховної та соціальної ролі фізичної культури і спорту. Це призвело до загострення ситуації з фізичним і духовним здоров'ям населення. Тому постала потреба залучення до фізичної активності та спорту дітей і молоді, оскільки це необхідна, важлива умова розвитку розуму й тіла.

Специфіка фізичної культури і спорту пов'язана з обов'язковою наявністю потреб суспільства у відповідному матеріально-технічному забезпеченні цього виду діяльності, тобто в інфраструктурі. Сучасний стан сфери фізкультурно-спортивних послуг і її інфраструктури в Україні не забезпечує існуючого і потенційного попиту населення.

Ми поставили такі **завдання**:

- 1) дослідити основні тенденції розвитку фізичної культури і спорту на Волині й виявити чинники, які сповільнюють розвиток цієї сфери діяльності;
- 2) запропонувати напрями вдосконалення галузі фізичної культури і спорту.

Методи та організація дослідження. Під час дослідження використовувалися статистичні матеріали Головного управління статистики у Волинській області та Державного комітету статистики України, а також описові звіти про роботу Управління у справах молоді та спорту Волинської облдержадміністрації.

Результати досліджень та їх обговорення. Проаналізувавши статистичні дані за 2001–2006 рр., бачимо тенденцію до зростання кількості осіб, які займаються спортом. Зокрема за останні п'ять років ця цифра збільшилася в 1,5 раза. Найбільшу частку складають особи, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних школах олімпійського резерву та школах вищої спортивної майстерності. Наприклад, у 2006 р. їх кількість становила 20 713, а загальна кількість осіб, що займаються спортом, – 26 499. Значну частку становлять особи, які займаються всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи. За цей же період їх кількість зросла в 1,6 раза. Найбільшу частку становлять школярі (рис. 1).

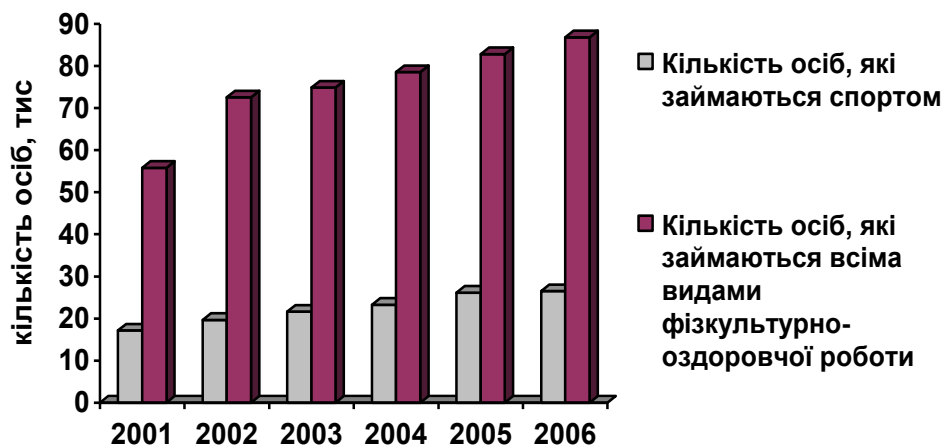

Рис 1. Кількість осіб, які займаються спортом та фізкультурно-оздоровчою роботою (за статистичним щорічником "Волинь-2006")

Загалом до сфери фізичної культури і спорту залучено близько 115 тис. осіб, що становить 11 % населення всієї Волинської області. Проте для виконання основної функції ця сфера повинна залучати близько 30 % населення. Тобто динаміка збільшення кількості осіб, які займаються фізичною культурою, яка нині спостерігається на Волині, повинна відбуватися швидшими темпами.

Пріоритетну роль у розвитку фізичної культури і спорту відіграють державні, обласні й міські органи управління. У Волинській області цим питанням займається Управління у справах молоді та спорту Волинської облдержадміністрації. Програма розвитку фізичної культури і спорту затверджується обласними органами влади. Так, на Волині рішенням сесії обласної ради від 07.12.2006 р. № 7/4 затверджено й запроваджено Програму розвитку фізичної культури і спорту в області на 2007–2011 рр. Окремими розділами Програми передбачено заходи щодо розвитку спорту вищих досягнень, дитячо-юнацького спорту, зміцнення матеріально-спортивної бази.

Волинські спортсмени беруть активну участь у міжнародних змаганнях. Наприклад, у 2006 р. 12 спортсменів-волинців входили до складу збірної команди України і брали участь у відповідальних міжнародних змаганнях.

Важливою складовою частиною розвитку фізичної культури і спорту є фінансовий аспект. Відповідно до розпорядження обласної державної адміністрації від 23 квітня 2004 р. № 126 "Про стипендії та премії голови обласної державної адміністрації спортсменам і тренерам області", протягом 2006 р. 39 спортсменів одержували щомісячні стипендії, а два тренери – щомісячні премії. Сума виплат становить від 100 до 500 грн кожному. Протягом року важкоатлетці Надії Миронюк збільшено стипендію до 900 грн.

Щорічно в обласній державній адміністрації урочисто відзначають кращих спортсменів області за підсумками виступів минулого року. Спортсмени нагороджуються грамотами облдержадміністрації, обласної ради, управління у справах молоді та спорту, цінними подарунками від спонсорів.

На розвиток дитячо-юнацького спорту протягом 2006 р. використано 10,2 млн грн (обласний бюджет – 3,0 млн грн, районний бюджет – 2,8 млн грн, міський бюджет – 3,0 млн грн, з фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності – 1,0 млн грн), у тому числі на навчально-тренувальну роботу – понад 558 тис. грн. Таким чином, місцеві органи влади значну увагу приділяють фінансуванню розвитку спорту в нашій області, проте актуальним залишається питання ефективності використання цих коштів.

Іншою складовою частиною, що сприяє розвитку фізкультури і спорту, є матеріально-спортивна база. Протягом 2006 р. в області збережено наявну матеріально-спортивну базу. Придбано один комплект татамі обласною радою ФСТ "Колос", проведено ремонт важкоатлетичного залу в смт Рокитні Луцького району, заміну вітражів у обласній ДЮСШ управління у справах молоді та спорту. Крім того, на території області є 34 стадіони, 11 тенісних кортів, вісім плавальних басейнів. За останні п'ять років з'явилося 64 нових футбольних полів, 20 спортивних залів та 61 гімнастичне містечко (табл. 1).

Матеріально-спортивна база Волинської області*

Матеріально-спортивна база	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Стадіони	34	34	34	34	34	34
Спортивні майданчики	1406	1406	1406	1416	1434	1438
<i>у тому числі тенісні корти</i>	<i>3</i>	<i>7</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
Футбольні поля	327	386	388	388	391	391
Стрілецькі тири криті і напівкриті (на дистанцію не менше 25 метрів)	182	179	179	170	167	162
Плавальні басейни	7	7	7	8	8	8
<i>у тому числі криті</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>8</i>
Спортивні зали площею не менше 162 м ²	410	413	413	422	422	430
Майданчики (гімнастичні містечка) з тренажерним обладнанням	535	592	592	592	596	596
Приміщення для фізкультурно- оздоровчих занять	238	498	202	222	236	238
<i>у тому числі з тренажерним обладнанням</i>	<i>61</i>	<i>41</i>	<i>43</i>	<i>60</i>	<i>65</i>	<i>66</i>

* Складено за [5].

Школою вищої спортивної майстерності придбано автомобіль ВАЗ 21043 для відділення велосипедного спорту. Зміцнено матеріально-спортивну базу ДЮСШ відділу освіти Старовижівської райдержадміністрації. Відкрито важкоатлетичний зал ДЮСШ відділу освіти Луцької райдержадміністрації. На реконструкцію стадіону "Колос" у селищі Іваничі використано понад 300 тис. грн. Кращим спортсменам області придбано спортивний інвентар для проведення навчально-тренувальних занять. Ведеться будівництво спортивного комплексу в м. Володимир-Волинському. Розпочато ремонт та реконструкцію стадіонів у м. Любомль та смт Любешів.

При обласній клінічній лікарні працює відділення спортивної медицини, яке надає амбулаторну, поліклінічну та стаціонарну допомогу спортсменам, здійснює реабілітаційно-відновлювальні заходи. Відділенням на закупівлю медикаментів, відновлювальних препаратів для спортсменів використано 13 тис. грн. Працівники відділення забезпечують медичне обслуговування обласних і всеукраїнських змагань.

Популяризація фізкультури і спорту серед молоді відіграє вагомий роль. Станом на 1 січня 2007 р. в області збережено мережу дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Сьогодні тут працює школа вищої спортивної майстерності, 44 дитячо-юнацьких спортивних школи, в тому числі три – спеціалізованих. У спортивних секціях і групах дитячо-юнацьких спортивних шкіл та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву займається 20 108 учнів (20 632 – 2005 р.), що становить 14,5 % від загальної кількості школярів області. Навчально-тренувальний процес здійснюють 515 тренерів-викладачів (500 – 2005 р.), у тому числі 319 штатних (61,9 %); 277 тренерів-викладачів (86,8 %) мають фізкультурну освіту, 254 (79,6 %) – вищу, 246 (77,1 %) – тренерські категорії.

У спортивних школах розвивається 27 видів спорту, у тому числі 20 – олімпійських. Олімпійськими видами спорту займаються 19 423 учні (19 908 – 2005 р.). Навчально-тренувальний процес здійснюють 487 тренерів-викладачів, у тому числі 305 – штатних.

У школі вищої спортивної майстерності розвивається шість видів спорту (бокс, боротьба вільна, важка атлетика, веслування на байдарках і каное, легка атлетика), у яких займається 98 учнів, із них 93 – основного складу. З ними працює 14 тренерів-викладачів, у тому числі сім – заслужені тренери України.

У Волинському обласному ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою у спортивних відділеннях боксу, веслування на байдарках і каное, важкої атлетики, дзюдо та легкої атлетики займається більше 100 обдарованих юних спортсменів із міст і районів області.

Постійно зменшується кількість учнів і студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. За останні п'ять років їх кількість зменшилася на 526 осіб, що свідчить про покращення фізичного стану серед молоді. За останні п'ять років зросла кількість осіб (на 327), які займаються у дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клубах за місцем проживання (табл. 2).

Співвідношення кількості осіб, які займаються у спортивних клубах, і тих, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи*

	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Кількість осіб, які займаються у дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клубах за місцем проживання	1455	1786	1802	1475	1771	1782
Кількість учнів і студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи	9784	9197	9162	9352	9598	9258

* Складено за [4].

Відповідно до наказу Державного комітету України з фізичної культури і спорту від 23 лютого 2005 р. № 514 “Про пріоритетність та категорійність літніх видів спорту на 2004–2008 роки” в області до першої категорії віднесено чотири види спорту, які вважаються пріоритетними. Зокрема, важка атлетика, веслування на байдарках і каное, волейбол і легка атлетика. До другої категорії віднесено бокс, боротьбу вільну, велоспорт-трек, дзюдо, плавання, футбол.

Пріоритетними видами спорту в області займається 8278 осіб (важка атлетика – 449, веслування на байдарках і каное – 556, волейбол – 2870, легка атлетика – 4403). Ці види спорту розвиваються в школі вищої спортивної майстерності, у двох спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву, дитячо-юнацьких спортивних школах і спортивних клубах.

Зі спорту вищих досягнень краще спрацювали фізкультурні організації міст Луцька і Ковеля, Луцького, Любешівського, Горохівського районів, обласні ради ФСТ “Колос”, “Динамо”, тренери-викладачі – А. М. Мілехін (боротьба вільна), Т. Ю. Шевченко, О. Є. Камерілов, І. В. Верчук, В. О. Прохорук (веслування на байдарках і каное), О. М. Долгополов, Б. А. Галицький (волейбол), М. Г. Авраменко, В. М. Левчук, М. Д. Миронюк (важка атлетика), В. С. Ковальов (велоспорт-маунтенбайк, трек), С. Ю. Борисюк, В. І. Сахарук, М. Ф. Калитка (легка атлетика), С. Ф. Веретеннікова, С. О. Алфьоров (плавання) та ряд інших.

В області створено 23 клуби з олімпійських видів спорту. Найбільш поширеними видами спорту в клубах є футбол, волейбол, легка атлетика, художня гімнастика, бокс та ін.

Управлінням у справах молоді та спорту облдержадміністрації розроблено “Календарний план спортивних змагань Волині на 2006 рік”, згідно з яким протягом року організовано й проведено 52 спортивно-масових заходи з олімпійських видів спорту, 65 навчально-тренувальних зборів для кращих спортсменів області. Таким чином, проаналізувавши сучасний стан сфери фізичної культури і спорту на Волині, можна виділити такі проблеми і перспективи їх розв'язання.

Проблемами, які стримують повноцінний розвиток сфери фізичної культури і спорту, є: неефективне управління діяльністю басейнів, клубів, стадіонів, оздоровчих центрів і т. д.; слабка матеріально-технічна база; низьке залучення населення до занять фізичною культурою і спортом.

Для розв'язання існуючих проблем основними завданнями державної політики на місцевому рівні у сфері розвитку фізичної культури і спорту повинні стати: удосконалення сфери фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг на основі багатоканального фінансування; вивчення потреб населення міста в заняттях фізичною культурою і спортом, та виділення на їх основі обов'язків місцевих органів влади щодо забезпечення населення соціально важливими послугами для підтримки здорового способу життя; розробка і вдосконалення нормативно-правової бази для введення мінімальних соціальних стандартів щодо послуг фізичної культури і спорту; формування і покращення матеріально-технічної бази, визначення оптимальної структури спортивних споруд різного профілю та майданчиків для неорганізованих масових занять фізичною культурою і спортом у місті.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки: у Волинській області постійно збільшується кількість осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, проте загальна частка їх низька. Основними проблемами розвитку цієї сфери залишаються: неефективне управління, слабка матеріально-технічна база та низьке залучення населення до занять фізичною культурою. Пріоритетність у вирішенні основних проблем цієї сфери покладатиметься на державні й місцеві органи влади.

Література

1. Мічуда Ю. П. Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту: Навч. посіб.– К.: Олімп. л-ра, 1995.– 152 с.
2. Статистичний щорічник Волинь–2006 / Головне управління статистики у Волинській області; Відп. за вип. В. С. Барчук.– Луцьк, 2005.– 560 с.

3. Казаков А. А. Исследования предпочтений населения в занятиях физической культурой и спортом в условиях формирующегося рынка услуг // Теор. и практ. физ. культ.– 2006.– № 3.– С. 18–20.
4. <http://www.vous.privat-online.net/new3.html>
5. <http://www.voladm.gov.ua/struct.php?id3>

Адреса для листування:
43 000 Луцьк, просп. Волі, 13.

Статтю подано до редколегії
29.10.2007 р.